

Afghanistan

NYTT SAK #2 | 2015
TIDSKRIFT AV SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN

Tema:

Radikalisering?

Motstridiga tecken i Afghanistan.

ANALYS

Finns det hopp för Afghanistans andra döttrar?

AFGHANSKA

BANDYLAGET I KARLSTAD

Ett annat verkligt "trevligt folk".

AFGHANISTAN-NYTT kommer ut
fyra gånger per år och ges ut av
Svenska Afghanistankommittén, SAK.
Ansvarig utgivare: Peder Jonsson.
Redaktör: Gudrun Renberg.

ISSN 0280-7041
Tryck: Trydells Tryckeri AB, Laholm.
Annonsspriser: Helsida: 5 000 kr,
1/2-sida: 2 500 kr, 1/4-sida: 1 250 kr.
Upplaga: 9 500 ex.
Presslagd: 15 juni 2015.

Afghanistan-nytt stöds med bidrag
från Sida. Sida delar nödvändigtvis inte
de åsikter som framförs. SAK ansvarar för
innehållet.

KONTAKT:

Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, Fax 08-545 818 55
info@sak.se, www.sak.se

SAKs lokalkommittéer:

GÖTEBORG Thomas Jansson
tomasjansson48@gmail.com
JÖNKÖPING Claes Renström
070-310 23 74, claes.renstrom@hotmail.se
LUND Anders Davidsson
073-645 05 71,
andersdavidsonsak@gmail.com
MALMÖ Ilse Cort Wahlroos
073-325 44 81, ilse.wahlroos@telia.com
SKELLEFTÅ Anders Lövheim
070-686 16 38, a.lovheim@hotmail.com
SKÖVDE/SKARABORG Anders Boström
andersbostrom28@gmail.com
STOCKHOLM Jan-Inge Bengtsson
stockholm@sak.se
SUNDSVALL Anna Westin
070-202 06 28,
anna.m.westin@hotmail.com
SÖDERTÄLJE Hans L. Hansson,
070-342 69 20, hassehansson@gmail.com
UPPSALA Karin Johansson
anna.karin.lizzie@gmail.com
VÄNERSBORG Anna-Clara Spånberg
annaclara.spanberg-Backemo@skanova.se
VÄXJÖ Sahar Mohamadi 0757-10 58 71,
sahar_ros2004@hotmail.com

OMSLAG:

FOTO: MAGNUS FORSBERG
Ett 60-tal talibankrigare från Bist Paikal i norra
Afghanistan har bestämt sig att byta sida och
istället stödja den afghanska regeringen.

Innehåll

2 2015

HOPP OCH ORO I AFGHANISTAN	3
NYHETER I KORTHET	4
TEMA: RADIKALISERING I AFGHANISTAN?	5
Är IS i Afghanistan ett reellt hot?	6
Splittrad rörelse öppnar för förhandling	8
Allt fler unga radikala i storstäderna	10
MILLENNIEMÅLEN	12
Millenniemålen – har dom gjort nytta?	12
Millenniemålen i Afghanistan – förlängda till 2020	13
17 nya utvecklingsmål	14
SAKS FÄNGELSEKLINIK	16
SAKS VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2014	18
AFGHANSKA BANDYLAGET	22
ENGAGEMANG	24
PÅ GÅNG	27
ANALYS	28
SISTA ORDET	30

5

Tema: Radikalisering?

Orosmoln gällande tecken
på ökad radikaliserings i
Afghanistan.

HOPP OCH ORO I AFGHANISTAN

FRÅN NU OCH RESTEN av året är Carla da Costa Bengtsson föräldraledig och det är jag som håller i Afghanistan-nytt under tiden. Jag hoppas jag ska kunna förvalta uppdraget på ett sätt som du som läsare ska trivas med.

När du får tidningen i din hand är det en månad sedan som SAK höll årsmöte i Uppsala. Som vanligt var det fyllt av engagemang och stundvis livfull debatt – läs mer om det på sidorna 24–25.

Som vanligt behandlade även årsmötet det gångna årets verksamhet, som du också kan läsa mer om här i tidningen.

Afghanistan befinner sig i början av det så kallade övergångsdecenniet 2015–2025. Förra året var det symboliska startåret för det med presidentval och tillbakadragande av de internationella trupperna. Nu under våren har till slut en regering efter många turer formats, och många har förhoppningar om att arbetet med att omforma landet till en demokratisk och fredlig stat, med god utveckling bort från fattigdom och bistandsberoende, nu har påbörjats på allvar.

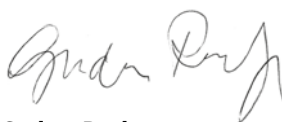
SAK ser många positiva resultat i sitt arbete med sjukvård, utbildning, kvinnors, nomaders och personers med funktionsnedsättningar rättigheter, och med landsbygds-

utveckling. Allt fler föräldrar till flickor och barn med funktionsnedsättning kräver sina barns rätt till skolgång, allt fler kvinnor tar plats i de lokala utvecklingsråden, och attityder till personer med funktionsnedsättning har förändrats märkbart där SAK verkar.

Så det finns många hoppfulla tecken. Men det finns också orosmoln. 2014 var det mest våldsamma året på länge, med närmare 4 000 dödade civila och många fler dödade stridförande – oppositionella grupper och militärer.

Och under början av detta år kom rapporter om IS närvaro i landet. Det har kommit att ifrågasättas, och om det pågår en islamistisk radikaliserings är omtvistat. Det finns mycket osäkerhet kring det verkliga läget och när den internationella uppmärksamheten kring Afghanistan minskar är det också färre än tidigare som på djupet analyserar säkerhetsläget i landet.

Vi har därför valt att i detta nummer titta närmare på det, i temat om radikaliserings. Pågår en sådan? Vartåt går Afghanistan?

Gudrun Renberg

Redaktör Afghanistan-nytt

12 Millenniemål
och nya
utvecklingsmål

16 Reportage: SAKs
Fängelseklinik
Ökad frihet och mer pengar
för fångslad.

22 Afghanska
bandylaget i
Karlstad

I KORTHET:

Hallå där.

... Björn Lindh, ny informationskoordinator vid SAKs kontor i Kabul.

Varför ville du ha det här jobbet?

Jag brinner för kombinationen av kommunikation och utvecklingsfrågor, och har arbetat med det tidigare. Med detta jobb har jag åter privilegiet att få betalt för att ägna mig åt det som intresserar mig mest.

Jag har tidigare levt och arbetat i Nicaragua och drar så här i början ofta paralleller till det konfliktfyllda 1980-talet i Centralamerika. Ändå är upplevelsen väldigt annorlunda. Världen är komplex och varje land måste bedömas utifrån sina egna förutsättningar och historia.

Vad är det mest utmanande med ditt jobb?

Säkerhetsläget. Bara det att ta sig dit där SAK har sin verksamhet är svårt, ibland omöjligt. Det är inte enkelt att göra de intervjuer och ta de bilder som behövs i informationsverksamheten.

Den osäkra tillvaron styr även över fritiden. Om läget vore normalt skulle jag var och varannan helg hyra en bil och dra ut på upptäcktsfärd i det nya landet, men vår rörelsefrihet är starkt begränsad.

Vad hoppas du kunna åstadkomma på din post?

När medias intresse för Afghanistan minskar ställs SAK inför utmaningen att bli ännu duktigare på kommunikation, för att Afghanistan fortsatt ska kännas relevant i Sverige. Jag har tidigare haft lite grann av rollen som kreativ idéperson, och hoppas kunna bidra med bra saker även på SAK.

FOTO CHRISTOFFER HJALMARSSON,
TEXT GUDRUN RENBERG

Läs Björns blogg på
www.sak.se/news/bjorns-blogg

Mordet på Farkhunda

DEN 19 MARS LYNCHADES en ung kvinna vid namn Farkhunda till döds i Kabul av en mobb, hetsad av den mulla hon kritiserat för hans försäljning av amuletter. Mullan påstod att hon bränt Koranen, varpå en mobb slog henne, körde över henne med en bil, brände henne och slängde henne i Kabulfloden. Flera poliser fanns bland åskådarna men ingrep inte.

Det brutala mordet väckte starka reaktioner världen över och i Afghanistan. I Kabul demonstrerade tusentals människor i protest mot dådet, Afghanistans president Ashraf Ghani uttalade sig kraftfullt och fördömande, och till Farkhundas begravning anslöt stora mängder människor. Hennes kista bars – mot afghansk tradition – av kvinnor. Hennes öde kom att bli en symbol för kvinnors situation och har eldat kvinnorrörelsen i Afghanistan.

I maj åtalades 49 män för dådet och fyra av dem som haft de mest framträdande rollerna, bland annat mullan som spred ryktet om att Farkhunda bränt Koranen, dömdes till döden. Åtta andra dömdes till långa fängelsestraff. Rättegången televiserades i Afghanistan, och kom att ses som ett viktigt symbolfall för det afghanska rättsväsendet. En FN-rapport konstaterade nyligen att kvinnor i Afghanistan ofta är chanslösa i domstolar.

Läs även Analys, om betydelsen av händelsen för Afghanistans kvinnor.

Flera kidnappningar av hazarer

MÄNNISKOR UR FOLKGRUPPEN hazara, som länge förföljts och trakasserats i Afghanistan, har under vintern och våren utsatts för en rad kidnappningar och även mord. I februari kidnappades 31 hazarer från två bussar på väg till Kabul. I mars kidnappades 20 hazarer i staden Daykundi i centrala Afghanistan, av talibaner när de var på sina arbeten. Och vid ett annat tillfälle i mars återlämnades åtta kidnappade och mördade hazarers kroppar till sina familjer i staden Balkh.

Det här är bara några av den senaste tidens attacker mot denna folkgrupp – en av många etniciteter i Afghanistan.

Det är inte fullt klarlagt om hazarerna varit måltavla på grund av sin etnicitet i alla de rapporterade fallen, men de har i generationer varit en illa sedd och utsatt grupp i Afghanistan. Majoriteten av hazarerna är shiamuslimer, och ses därför av talibanerna som otrogna. Många ur den sunnimuslimska majoriteten ser också med oblika ögon på att hazarer fått ett ökat inflytande i samhället.

Av de 31 kidnappade i februari släpptes 19 i maj.

Radikalisering i Afghanistan?

Säkerhetsläget är skört i Afghanistan. Även om rapporter om IS-förekomst i landet troligen är överdrivna, har talibanernas våroffensiv varit våldsamt och fredssamtal har ännu inte kommit till stånd. Pakistans roll är central, men kommer de faktiskt att vända de afghanska talibanerna ryggen? En splittrad talibanrörelse lämnar öppningar för extrema internationella organisationer, och på storstädernas universitet rapporteras om en ökning av islamistisk radikaliserings bland unga, arga män.

Orosmolnen är flera. SAKs tidigare informationschef och säkerhetsanalytiker i Kabul, Magnus Forsberg, tittar på frågan om säkerhet och radikaliserings i Afghanistan från tre perspektiv, tillsammans med analytikern Borhan Osman från Afghanistan Analysts Network.

Magnus Forsberg har bott i Afghanistan i sammanlagt nära sju år på olika poster. Han var först chef för den svenska militärens psyko-logiska operationer, 2007. Därefter har han arbetat för SAK i Kabul, som chef för SAKs risk/säkerhetsenhet och som riskanalytiker. Han har även varit politisk rådgivare för Sveriges ambassad i Kabul, samt rådgivare vid EU i Bryssel för dess polission i Afghanistan.

Soldater ur afghanska armén i Wardak står post vid avspärrningen i provinshuvudstaden Maidan Shahr, intill den plats där en självmordsbombare (i november 2012) tog sig in med en lastbil med en last av ved. Under veden låg en mycket kraftig sprängladdning. Hus inom en radie av 100 meter jämnades med marken av explosionen, inklusive SAK:s förläggning för barnmorskeleverna och deras familjer. Eftersom det var afghansk helgdag var varken elever eller familjer där.

Rapporter om att Islamska staten (IS) etablerat sig i Afghanistan slog bokstavligen ned som en bomb i vintras. Skulle man nu se samma brutala framfart i Afghanistan som i Irak och Syrien?

Sannolikt är det långt till att det ska gå så illa. Men det finns andra risker, och om korten inte sköts rätt kommer olika mindre grupperingar drivas allt närmare de internationella extrema organisationerna.

Är IS i Afghanistan ett reellt hot?

Det var under vintern som lokala medier rapporterade att IS svarta fanor vajade på olika platser runt om i Afghanistan. Och i januari i år utnämndes den då marginaliserade, Helmandbaserade lokala talibanledaren Rauf Khadem av IS till "ställföreträdande guvernör av Khorasan" (en äldre historisk benämning på en region som täcker nuvarande östra Iran, södra Turkmenistan och större delen av Afghanistan).

Utnämningen fick flera före detta talibantrogn kommandanter att hävda sin lojalitet till IS, och resulterade i stort genomslag i regionens medier, ivrigt påhejat av afghanska säkerhetsstyrkor. Även den afghanska presidenten Ashraf Ghani tog tillfället i akt och deklarerade i sitt tal till den amerikanska kongressen i mars, att IS var ett allvarligt hot mot de framgångar man hittills åstadkommit i kampen mot terrorismen i Afghanistan.

Men även om det inom det väpnade motståndet finns tecken på radikalisering är experter överens om att IS i Afghanistan inte är det hot som den afghanska regeringen vill påskina. Vad som talar emot en etablering av IS i Afghanistan är att det inte finns någon naturlig grund. En etablering av IS skulle snarare leda till maktkamp mellan talibaner och IS. Lika viktigt är att med de internationella styrkornas uttåg upplever talibanerna sig som vinnare i kriget, och är därför inte intresserade att ha en konkurrerande motståndsrörelse på sitt territorium, eller tvingas dela med sig av intäkterna från den lukrativa narkotikahandeln.

Dessutom, talibanerna är till stor del traditionalister, som i varierande grad ideologiskt har tagit till sig deo-

bandism och wahabism, medan IS – i den mån IS kan placeras i en ideologisk fälla – ansluter sig till den striktare salafismen. Och talibanernas geografiska agenda är nationalistisk/pashtunsk, medan IS ambitioner är globala.

Men det utesluter inte att externa terrorgrupper ser möjligheter att återigen expandera på afghanskt territorium. De som eventuellt skulle stödja detta är ledare som åsidosatts och inte åtnjuter samma makt och position som tidigare.

För den före detta Guantanamo-fången Khadem fick IS-karriären snabbt slut.

Två veckor efter utnämmandet dödades han i en drömarattack, som de afghanska säkerhetsstyrkorna beställt av de internationella styrkorna. De valde att slå till snabbt, innan Khadems nätverk vuxit sig starkt.

– Attacken hade utan tvekan inofficiellt stöd från talibanerna, berättar Borhan Osman, analytiker på den välrenommerade tankesmedjan Afghanistan Analysts Network.

Khadem släpptes från Guantanamo 2007, och återvände genast till talibanrörelsen. Men inom några år hade han väckt ont blod inom den – hans djupgående kontakter med arabiska jihadisterna och som anhängare av salafismen gjorde att Khadem blev alltmer isolerad, och slutligen utstött.

– Khadems fall har det klassiska mönstret, att marginaliserade ledare byter sida till den eller dem som ser ut att gagna dem bättre. Det finns heller inte i nuläget en tydlig IS-representation i grannländerna, som på sikt kan bidra med logistik för vapen och pengar, kommenterar en Afghanistanexpert på svenska utrikesdepartementet. ♦

Lästips:

Drivers of Radicalisation in Afghanistan

Cooperation for Peace and Unity (CPAU), Kabul 2009.

Rapporten har mer än fem år på nacken, men ger en intressant bild över vad som driver (unga) män på landsbygden i Afghanistan att ta till vapen, och vilket stöd de har från lokalsamhällena. Rapporten finns på CPAU:s webbsida, www.cpaug.org

Talibanerna, av Ahmed Rashid.

Den är ännu äldre - första utgåvan 2000 - men har uppdaterats och ger en solid bakgrund till talibanrörelsen satt i en kontext av storpolitiskt maktspel.

Splitttrad rörelse öppnar för förhandling

TEXT OCH FOTO MAGNUS FORSBERG

TALIBANERNAS VILJA ATT förhandla, eller åtminstone vilja att mötas och diskutera, beror dels på deras ambition att accepteras som politisk aktör men också deras regionalt försvagade ställning.

– Talibanerna har inte samma kvasimonopol över det väpnade motståndet som de hade för 2–3 år sedan. En del av de ledare man tappat har dykt upp igen som anhängare av IS, berättar Borhan Osman, analytiker på tankesmedjan Afghanistan Analysts Network.

Tidigare var USA ledande motpart i förhandlingarna med talibanerna (som hellre förde samtal med USA än den afghanska regeringen), men USA:s inblandning i samtalen har prioriterats ned – främst för att USA-ledda samtal skulle ge talibanerna politisk makt och därmed undergräva den afghanska statens auktoritet. Frigivningen av den amerikanska soldaten Bowe Bergdahl, i utbyte mot fem Guantanamofångar, kan också ha spelat roll för USA:s lägre profil.

Istället har Kina seglat upp som drivande i att få till stånd fredssamtal, och när USA och västmakterna nu kraftigt skär ned sitt engagemang ser Kina både hot och möjligheter bortom sin västra gräns. En fred med den afghanska talibanrörelsen, eller åtminstone ett lugn, är nödvändigt för Kina att trygga framtida handel och investeringar. Kina har nämligen gett sig in i en omfattande energi- och infrastruktursatsning för länderna ”söder om Ryssland” – Tadzjikistan, Kazakstan, Uzbekistan, Turkmenistan och Afghanistan, och däremellan Pakistan. Målet är snabbare land- och sjövägar för gods, mineraler och energi. Det skulle knyta samman Kina med Europa, men också med Iran.

Kina har lyckats förmå Pakistan, som genom sin dubbla agenda ömsom stödjer och ömsom slåss mot talibanrörelsen – beroende på om den är pakistansk eller afghansk, bland annat – att ställa in sig i ledet. En förklaring till Pakistans samarbetsvilja är kinesiska löften om omfattande infrastrukturprojekt. En annan förkla-

ring kan vara talibanattacken mot en skola för arméofficerarens barn i Peshawar förra året där 145 människor dödades, de flesta barn. Efter Peshawar-attacken inledde pakistanska armén en omfattande offensiv mot de pakistanska talibanerna i de federala stamområdena FATA, som gränsar till Afghanistan.

Parallellt med Kina-spåret höll det akademiska nätverket Pugwash tidigt i maj samtal med representanter från det väpnade motståndet, den afghanska regeringen och civilsamhällesorganisationer. Pugwash lyckades med vad andra förhandlare misslyckats med: efter konferensen, som hölls i Qatar, redovisades en tväsidig rapport med kommentarer från deltagarna. Kommentarererna var förvånansvärt positiva och hade flera gemensamma beröringspunkter.

Men medan talibanerna prioriteras för fredstrevarna ökar riskerna att grupperingar som upplever sig som förlorare, eller som inte tilläts delta i samtalen, kommer att gå i en mer radikal riktning – mot till exempel IS eller al Qaida. Det är därför extra viktigt att uppmärksamma dem som inte inbjuds att delta i samtalen.

– Talibanerna i Afghanistan sticker ut som regionens äldsta motståndsrörelse, med hög trovärdighet bland andra motståndsgupper. Denna historiska trovärdighet gör det svårt för andra, ofta nya grupper att ifrågasätta dem. Vid en eventuell förlikning med afghanska staten kan talibanerna å sin sida influera sina partners och sympatisörer i regionen, och förklara vad som kan vinnas med uppgörelsen, enligt Borhan Osman.

Misslyckas man kan detta innebära fler men mindre, geografiskt avgränsade inbördeskrig i Afghanistan. Situationen för människorna i sådana enklaver kommer naturligtvis i så fall bli fruktansvärd. Och om biståndsorganisationer bedriver verksamhet i sådana områden kan dessa få den afghanska staten emot sig, för staten kommer inte att stödja hälsovård eller utbildning i områden som kontrolleras av en beväpnad men möjligtvis tynande opposition. ♦

Lokala "lösningar" drabbar Afghanistan – och SAK

DET VÄPNADE MOTSTÅNDET kan liknas vid en dåligt uppbläst ballong. Klämmer man på ballongens ena sida flyttar sig luften. Så när pakistanska armén efter Peshawar-attacken gick till offensiv i vintras (och klämde på sin sida av ballongen) löstes möjligtvis situationen på den pakistanska sidan av gränsen. Kort därefter rapporterades det från Afghanistan om "tusentals utländska krigare" som deltog i talibanernas våroffensiv 2015.

Framför allt stod hårda strider mellan talibaner och afghanska säkerhetsstyrkor i Kunduz i norra Afghanistan. Situationen var under några veckor mycket allvarlig, men ska ses i perspektiv av den pakistanska arméns vinteroffensiv mot de pakistanska talibanerna, som då tvingades fly till Afghanistan.

För SAKs verksamhet och anställda i fält innebär dessa kringströvande krigare ett allvarligt hot. Jämfört med lokala, afghanska talibaner saknar de utländska talibanerna lokal förankring eller känsla för ansvar, och SAKs upparbetade goda rykte – som är en förutsättning för att kunna arbeta i svåra områden – har naturligtvis inte nått främlingarna. ♦

MAGNUS FORSBERG

▲ **Arbetslöshet och utbredd fattigdom** utan synbart slut är en av flera anledningar till att talibaner och andra motståndsgupper lyckas behålla sitt stöd i Afghanistan. Bilden är från Sholgaradistriktet i Balkhprovinns i norra Afghanistan.

Flickorna på Roghaniskolan i Nangarharprovinzen i östra Afghanistan tittar nyfiket när männen utanför spelar cricket.

När beslutsfattarna möts för att diskutera vägen mot fred kan nyvunna rättigheter för Afghanistans mest utsatta hotas.

Allt fler unga radikala i storstäderna

TEXT OCH FOTO MAGNUS FORSBERG

Motiven för unga afghanska män som ansluter sig till det väpnade motståndet brukar härledas till arbetslöshet, status, skydd och som en reaktion mot den utländska ockupationen. Det visar flera studier som gjorts det senaste årtiondet. Det väpnade motståndet är som starkast på landsbygden, och stora summor pengar har satsats på att bekämpa eller återintegrera dess fotsoldater.

I takt med att väst skär ned på bevakningen och närvaron i Afghanistan, varnar nu Borhan Osman vid Aghanistan Analysts Network för en ny oroande utveckling med en potentiellt aggressiv opposition av unga radikala i Afghanistans storstäder.

– På universiteten i Kabul, Herat och Nangarhar, inom myndigheter och i politiken finns stora grupper av välutbildade unga individer som i det närmaste är besatta av politik. Det som de har gemensamt är motståndet mot västs inflytande och ett otroligt stort missnöje över hur Afghanistan styrs, menar Osman.

Dessa nya radikala organiserar sig i studentföreningar, politiska föreningar eller andra sammanslutningar. De representerar en bred skara av muslimska ideologier men generellt är deras sympatier för panislamism, en del lutar sig mot Muslimska brödrskapet. De strävar efter ett ledarskap som håller fast vid en islamsk stat, vilket de anser att Afghanistans nuvarande ledare misslyckats med.

– Vi behöver en stat som tar dessa unga utbildade på allvar, prioriterar och inkluderar dem. Men det kommer att bli svårt att hitta den gyllene medelvägen för att behålla vad Afghanistan hittills uppnått, och att samtidigt avradikalisera dessa grupper. En kompromiss kan inte uteslutas, säger Osman.

Afghanistans utbildningssektor lyfts ofta fram som en av de största framgångarna under senare år. Men vart ska de unga ta vägen efter examen från de statliga eller privata universiteten? Ett land som inte förmår skapa jobb åt de i dag över en miljon unga arbetslösa skapar bitterhet och utgör grogrund för en radikaliserings i städerna.

Det finns inslag av sektarism. Enligt en kartläggning som Borhan Osman gjort är det främst sunniter som reagerar på ett alltför stort inflytande av shiiter i medier, på myndigheter och på universiteten. Det är framför allt hazaras som är shiiter medan övriga etniciteter, som pashtuner, tadjjiker, uzbekar, är sunni.

– De är inte öppna emot hazaras men det finns en misstänksamhet, eller avundsjuka, mot den roll och nivå av inflytande som hazarerna uppnått i dagens Afghanistan.

Osman poängterar att även om tonläget skruvats upp på demonstrationer eller i sociala medier är de ännu inte öppna våldsamma eller militanta, men understryker att det ökade stödet från aktörer som Saudiarabien och Iran kan förvärra situationen. ♦

Millenniemålen

HAR DE GJORT NYTTA?

1990-talet var löftenas årtionde för världens utveckling. Den stora internationella konferensen avlöste den andra med nya deklARATIONER, åtaganden och konventioner. Det var toppmöten om miljö, jämställdhet, sociala frågor och barns rättigheter. Många av dessa löften och ambitioner sammanfattades år 2000 i "millenniedeklarationen", ur vilken sedan togs fram åtta "millenniemål" – konkreta mätbara mål om vad som skulle uppnås mellan 1990 och 2015 för att förbättra situationen i världen; fattigdomen och hungern skulle halveras, grundutbildning för alla uppnås, med mera.

TEXT: KAJSA JOHANSSON
OCH MAUD JOHANSSON

SJU AV DE ÅTTA MILLENNIEMÅLEN fokuserar främst på förändringar i världens fattigaste länder, medan det åttonde målet handlar om bistånd, handel och skuldavskrivningar som medel för att finansiera utvecklingen. Målen är mätbara och har delmål och indikatorer. Baslinjen, det vill säga det som förändringen mäts gentemot, är hur situationen såg ut 1990. Varje år följer FN upp hur det går med målen i samtliga länder. Även om stora framsteg har gjorts återstår ett betydande arbete. Generella trender är att klyftorna ökar, det vill säga att utvecklingen är ojämn både mellan människor inom länder och mellan länder och regioner. Samtidigt har antalet personer som lever i fattigdom minskat till mindre än hälften jämfört

med 1990, två miljarder har fått tillgång till dricksvatten. Men, fortfarande lever 1,4 miljarder människor i extrem fattigdom och över 900 miljoner människor lider av kronisk hunger.

Helt exakta siffror finns inte, åsikterna liksom mätmetoderna går isär.

Även om millenniemålen innebar en imponerande ansträngning för att tillsammans ta ansvar för den globala utvecklingen har kritik presenterats mot dem. En grundläggande kritik handlar om att målen inte gör någonting åt orsakerna till varför fattigdom och orättvisor uppstår, reproduceras och förstärks. Det första målet syftar till att bekämpa fattigdom men inte nödvändigtvis dess bakomliggande orsaker. De ekonomiska

och politiska strukturerna ifrågasätts inte och kritiker menar att millenniemålen blir mer som plåster på sår och att de till och med kan förstärka de orättvisa strukturerna eftersom de inte ifrågasätts.

MÅLEN HAR OCKSÅ KRITISERATS för att sakna ett institutionellt perspektiv – de mäts utifrån exempelvis hur många barn som överlever men analyserar inte hur detta har uppnåtts eller hållbarheten i dessa resultat. Hur har till exempel kapaciteten inom hälsomyndigheter och den politiska viljan förändrats och bidragit till målen uppfyllelse? Detta, menar vissa, är en del i en nyliberal logik där en utvecklingsstat inte längre har det huvudsakliga ansvaret för befolkningens välbefinnande och tillgång till grundläggande service.

FRÅGAN HAR OCKSÅ STÄLLTS många gånger om vackra ord och formuleringar man diskuterar i New York egentligen spelar någon som helst roll för vad som händer för människor på landsbygden i Kongo eller Afghanistan? De flesta skulle nog svara både ja och nej på den frågan. Människors strävan att bli rikare är en ständig process i historien. Får tror nog att det beror på millenniemålen att fattigdomen minskat dramatiskt i Kina.

Men millenniemålen handlar förutom om att halvera fattigdomen också om ganska specifika frågor som till exempel att minska barnadödligheten med två tredjedelar och mödradödligheten med tre fjärdedelar. Och även om dessa två mål inte har uppfyllts har det ändå skett betydande framsteg. Man uppskattar att både barna- och mödradödligheten i stort sett halverats sedan 1990. Skulle det ha skett även om millenniemålen inte funnits? Även om detta inte definierats som tydliga målsättningar som alla världens länder åtagit sig att arbeta för och rapportera om? Det går inte att säga. Men det förefaller fullt möjligt att en hel del av de konkreta åtgärder som vidtagits i en rad länder just mot barna- och mödradödlighet, och som lett till dessa förbättringar, aldrig skulle blivit av om inte detta just genom millenniemålen blivit två av de frågor som världssamfundets strålkastare riktades mot. ♦

Fakta/Millenniemålen

1. Utplåna extrem fattigdom och hunger
2. Uppnå allmän grundskoleutbildning
3. Främja jämställdhet och ökade möjligheter för kvinnor
4. Minska barnadödligheten
5. Förbättra mödrars hälsa
6. Bekämpa hiv/aids, malaria och andra sjukdomar
7. Försäkra en miljömässigt hållbar utveckling
8. Utveckla ett globalt partnerskap för utvecklingssamarbete

Millenniemålen i Afghanistan

– förlängda till 2020

TEXT: KAJSA JOHANSSON

AFGHANISTAN SKREV UNDER millenniemålsdeklarationen först 2004 och förlängde därför sin deadline till 2020. Utöver de åtta målen som gäller alla FN:s medlemsländer lades ett till i Afghanistan: Att förbättra säkerheten. I detta mål ingår att reformera den afghanska armén och poliskåren, att minska förekomsten av illegala vapen, minska förekomsten av landminor och att minska opiumproduktionen.

SÅ HUR GÅR DET DÅ? Den senaste sammanställningen över millenniemålen i Afghanistan är från 2013 och presenterar data för 2012 och bakåt.* Den afghanska regeringen presenterar tre kategorier för att beskriva framstegen:

1. de mål som uppnåtts eller är på väg att uppnås,
2. de mål där förändring åstadkommits men där målet sannolikt inte kommer att uppnås samt
3. de mål där framstegen är marginella eller obefintliga.

Utbildning och hälsa faller enligt regeringen inom den första kategorin – trots att de samtidigt påpekar kvinnors låga läs- och skrivkunnighet – medan jämställdhet, miljö och hållbarhet liksom bistånd faller inom den andra kategorin. Fattigdomsminskning, tillgång till vatten och sanitet och värdig bostad är områden som faller inom den tredje kategorin.

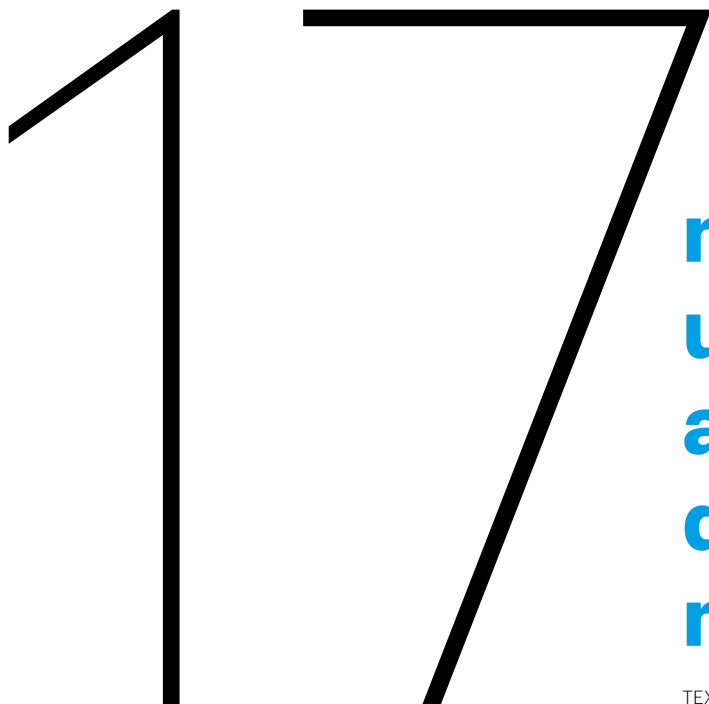
Bristen på framsteg i fattigdomsnivåer tillskrivs till stor del bristen på utveckling inom jordbrukssektorn som sysselsätter över

60 procent av befolkningen. 36 procent av befolkningen lever under fattigdomsgränsen, målet för 2020 är 21 procent. Enligt regeringens rapport (2012) befinner sig ungefär 50 procent av Afghanistans befolkning just ovanför fattigdomsgränsen, de lever på 120 procent av fattigdomslinjen. Denna betydande del av landets befolkning löper stor risk att falla under fattigdomsgränsen vid små förändringar exempelvis i klimat eller ekonomiska förutsättningar. Enligt den afghanska regeringen är en av anledningarna till den fortsatta utbredda fattigdomen att jordbrukssektorn, som beskrivs som landets ryggrad, inte får tillräckligt mycket uppmärksamhet och resurser. Endast fem procent av det internationella biståndet till Afghanistan går till jordbruk.

Förbättringar inom utbildning beskrivs som det viktigaste framsteget inom millenniemålen i Afghanistan. Även när det gäller barns överlevnad har betydande framsteg gjorts. Mellan 2003 och 2012 minskade barnadödligheten (under fem år) från 257 (per 1000 barn) till 102, vilket innebär en minskning på 60 procent. Målet för 2010 var 76. Spädbarnsdödligheten sjönk från 165 till 74 (per 1000 levande födda), målet för 2010 var 46. Samtliga dessa delmål anses vara inom räckhåll. Vad gäller mödradödlighet har även den sjunkit från 1600 (per 100 000 födselar) år 2003 till 327 år 2010. Vid runt 40 procent av alla födselar finns utbildad hälsopersonal närvarande. Samtidigt är Afghanistan fortfarande ett av världens farligaste länder att föda barn i.

Genom att millenniemålen i stor utsträckning undviker frågan om utvecklingsstaten, bevaras och reproduceras den svaga staten. Mätningarna av mål fokuserar inte på institutionell kapacitet utan snarare på kvantitativa indikatorer för tillhandahållen service. Detta medför en sårbarhet för länder som Afghanistan; när biståndsgivarna drar sig ur är det tveksamt hur mycket som består. ♦

* Siffrorna för barnadödlighet och mödradödlighet som anges här kommer från det afghanska hälsoministeriet. Statistik i Afghanistan är dock generellt väldigt osäker och bör användas med försiktighet. WHO:s siffror skiljer sig något.

nya utvecklingsmål avlöser de gamla millenniemålen

TEXT: MAUD JOHANSSON

OAVSETT HUR MAN mäter de gamla millenniemålen är det uppenbart att resultaten inte räcker. Fattigdomen och hungern är fortfarande utbredd. Arbetet för en bättre värld måste helt enkelt fortsätta och "nya millenniemål" diskuteras nu och väntas antas hösten 2015.

Långa internationella förhandlingar och diskussioner har nu lett fram till att det finns förslag på 17 stycken nya "Sustainable Development Goals" – hållbara utvecklingsmål som ska uppnås mellan 2015 och 2030. Under var och ett av dessa 17 mål finns det sedan utvecklat delmål, sammanlagt 169 stycken. I september ska utkastet spikas.

Mycket har hänt sedan år 2000. De nya målen har därför också utvecklats jämfört med de gamla. Det handlar inte bara om att fattigdomen och bristen på hälsovård ska bekämpas utan även till exempel klimathotet och ojämlikheterna i världen.

En av de stora förändringarna jämfört med de gamla millenniemålen är att ett fredlig och stabilt samhälle med fungerande rättssystem och effektiva institutioner nu lyfts upp till ett mål. Det har sedan länge varit uppenbart att sviktande stater och konflikttrabbade länder är de som haft svårast av alla att uppnå mänsklig utveckling. Många, både civilsamhälle och konflikttrabbade länder själva, har arbetat för att detta måste synliggöras och prioriteras på den globala agendan.

Mål 16 i det förslag som nu finns hör samman med det, och lyder: "Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahåll tillgång till rättvisa för alla och bygg effektiva, ansvariga och inkluderande institutioner på alla nivåer". Detta mål är sedan konkretiserat i tio delmål som handlar om att minska alla former av våld, minska korruption etc. Det finns synpunkter på att olika delar av detta mål skulle kunna uttryckas bättre och förtydligas, men de flesta debattörer är ganska nöjda med målformuleringen.

Delar av denna process förhandlas fortfarande. En fråga är hur det hela ska betalas. Precis som när millenniendecklarationen antogs år 2000 så diskuteras nu utvecklingsfinansieringen i en separat process. Den ska leda fram till ett internationellt åtagande om "Financing for Development" på ett toppmöte i Addis Abeba i juli.

Överenskommelsen ska ta upp åtaganden om bistånd men också frågor som bekämpande av skatteflykt, stödande av inhemsk resursmobilisering etc. Detta är fortfarande under förhandling. En grupp konflikttrabbade svaga stater, där Afghanistan ingår, har fört fram att man tycker stöd till sviktande och konflikttrabbade stater mycket tydligare måste prioriteras. Dels, menar länderna, behövs generella åtaganden om mer och bättre bistånd just till konflikttrabbade stater. Men det behövs också specifika åtaganden om stöd att utveckla skattesystemen i dessa sviktande stater, stöd till dem att utveckla sina naturresurser, med mera.

Det pågår också en diskussion om indikatorer – hur ska mål och delmål mätas? Detta kan ha en hel del betydelse för hur de kommer att användas. Det första delmålet under mål 16 om ett fredligt samhälle är till exempel att "kraftigt minska alla former av våld och våldsrelaterade dödsfall". En indikator som då diskuteras är att antalet våldsrelaterade dödsfall (per 100 000 innevägnare) ska mätas och rapporteras för att man ska kunna följa upp om detta sjunker. Men det har också föreslagits att länderna specifikt ska följa upp andelen kvinnor som utsatts för fysiskt eller sexuellt våld (också inom familjen) per år. Om man beslutar att detta senare också blir en global indikator – något alla länder ska mäta och rapportera – för hur målet uppfylls får det förstås en ännu bredare och viktigare betydelse än om man inte tar med denna indikator. Detta är en stor diskussion, det handlar om att utforma hundratals indikatorer under alla delmål och arbetat kommer att fortsätta under 2016. ♦

Målen

MILLENNIEMÅLEN

1

Utrota fattigdomen i alla former överallt

2. Utrota hunger, säkerställ en trygg livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition, och främja hållbart jordbruk
3. Säkerställ hälsosamma liv och främja allas välmående i alla åldrar
4. Säkerställ inkluderande och jämlik kvalitativ utbildning och främja möjligheter till livslångt lärande för alla

5

Åstadkom jämställdhet och stärk alla kvinnor och flickors egenmakt

6. Säkerställ tillgång till och hållbar användning av vatten och sanitet för alla
7. Säkerställ tillgången till prisvärd, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla
8. Främja uthållig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla
9. Bygg uthållig infrastruktur, främja inkluderande och hållbar industrialisering och stötta innovation
10. Minska ojämlikheter inom och mellan länder
11. Gör städer och mänskliga bosättningar inkluderande, trygga, uthålliga och hållbara
12. Säkerställ hållbar konsumtion och produktion
13. Vidta brådskande åtgärder för att motverka klimatförändringar och dess konsekvenser*
14. Bevara och använd på ett hållbart sätt alla hav, sjöar och marina resurser för hållbar utveckling
15. Skydda, återställ och främja hållbar användning av markbundna ekosystem, åstadkom en hållbar skogsförvaltning, motverka ökenspridning, stoppa och vänd trenden av markförstörelse och stoppa förlusten av biologisk mångfald

16

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahåll tillgång till rättvisa för alla och bygg effektiva, ansvariga och inkluderande institutioner på alla nivåer

17. Förstärk medlen för genomförande och återuppliva det globala partnerskapet för hållbar utveckling

▲ Siadalam Wafea ler, trots tre år i fängelse utan att vara dömd för något brott. Arbetet på SAK:s klinik ger ökad frihet och en månadsinkomst. I bakgrunden läkaren Faridoon Yaar.

Jobb på SAKs fängelseklinik ger ökad frihet och mer pengar

I tre år har Siadalam Wafea varit fängslad utan att vara dömd för något brott.

TEXT OCH BILD BJÖRN LINDH

– Jag hade gått klart gymnasiet och höll på med inträdesproven till universitetet när jag greps, anklagad för samröre med talibanerna, säger han.

Själv förnekar han bestämt att han skulle vara kriminell. Under fängelsetiden har han skött sig exemplariskt och det har gett honom jobb på SAKs sjukvårdsklinik inne i fängelset. Det ger ökad frihet att ta emot besök och använda telefon. Dessutom ger arbetet en inkomst på nära 700 kronor i månaden.

– Siadalam är omtyckt av alla i fängelset, säger den anonyme kriminalvårdare som följer oss under besöket på fängelsekliniken. (Kriminalvårdaren har bland annat till uppgift att övervaka att det inte tas bilder av något annat än kliniken.)

I provinsen Laghman ansvarar SAK för all den sjukvård som erbjuds invånarna. Den lilla kliniken på fängelset i Mehtarlam är en liten del av helheten. Kliniken ger vård till 320 intagna, varav fyra kvinnor. Personalstyr-

▲
Hela personalstyrkan på den lilla fängelsekliniken,
och en kriminalvårdare.

kan består av en läkare, en sjuksköterska och Sidalam som assistent. Fängelset fungerar även som häkte för intagna som ännu inte fått någon dom, ett vanligt fenomen i många utvecklingsländer.

Det droppar hela tiden in intagna som behöver hjälp. Saida Agha har ont i hela kroppen efter att ha blivit slagen av personer från säkerhetstjänsten. Saida Agha gör sin andra dag på fängelset. Han har gripits efter ett bombattentat där en parlamentsledamot dödades. Men han bara skakar på huvudet åt anklagelserna.

Han blir undersökt av läkaren Faridoon Yaar som konstaterar att han inte lider av någon allvarligare åkomma, och han får nöja sig med värktabletter mot smärtan.

Intagna som får någon form av allvarligare sjukdom remitteras vidare till sjukhuset i Mehtarlam. Fängelsekliniken kan bara ge

grundläggande vård. I ett angränsande rum finns två sängplatser och ett litet medicinföråd. Faridoon Yaar räknar upp sådant som står på önskelistan:

– Vi skulle behöva syrgas, och fler mediciner mot psykiska sjukdomar. Nu finns bara en sorts antidepressiv medicin och lite sömnmedel. Många intagna behöver också tandvård, och det kan vi inte hjälpa till med.

– Dessutom vill vi ha löneförhöjning, säger Faridoon Yaar, och de andra två i personalstyrkan instämmer.

Men assistenten Sidalam Wafea vill annars inte klaga på förhållandena i fängelset. Arbetet på kliniken har lärt honom att ge injektioner och behandla mindre skador. En kunskap som kan bli nyttig i framtiden.

– Jag skulle bli glad om jag en dag kunde utbilda mig till läkare eller sjuksköterska, säger han. ♦

SAK bedriver undervisning och rehabilitering för barn med funktionsnedsättning för att tillgodose deras rättigheter till utbildning och hälsovård. Farwa har sedan födseln en CP-skada som gör det svårt för henne att kontrollera sin kropp. Varje vecka får hon besök av SAKs speciallärare Rahima, som ger Farwa undervisning och gör kroppsövningar med henne.

Svenska Afghanistan- kommitténs arbete 2014

Här följer ett sammandrag av delar av innehållet i SAKs verksamhetsberättelse för 2014 – vill du läsa hela hittar du den på SAKs webbplats som pdf.

TEXT GUDRUN RENBERG, FOTO MALIN HOELSTAD

SVENSKA Verksamhetsberättelse
och årsredovisning 2014
AFGHANISTANKOMMITTÉN SAK

▲ Läs hela verksamhetsberättelsen och årsredovisningen på
www.sak.se

Afghanistan 2014

UNDER 2014 GENOMFÖRDES presidentval och merparten av de internationella styrkorna lämnade landet. Valdeltagandet var omfattande, trots talibanernas försök att störa processen – uppskattningsvis röstade sju av landets cirka tolv miljoner röstberättigade. Det kvinnliga deltagandet uppskattas till omkring 36 procent.

Efter en bökig valprocess med anklaganden om valfusk blev Ashraf Ghani utsedd till landets president i september, med huvudkonkurrenten Abdullah Abdullah som regeringschef, efter medling av USA:s utrikesminister John Kerry.

Året var tyvärr också ett mycket våldsamt år, mycket på grund av valen som kringgärdades av attacker. Antalet dödade civila var det högsta sedan FN 2009 började föra systematisk statistik: 3699 civila föll offer för våldet. De flesta var afghaner. Det försämrade säkerhetsläget påverkade SAKs arbete ute i de mest osäkra provinserna, och det påverkade hela givarsamfundet i och med att en hel del attacker riktade sig mot dem också i Kabul. En ökad och befogad oro för säkerheten har gjort det svårare att rekrytera personal, och SAKs lokalt anställda vid olika kliniker har vid ett antal tillfällen hamnat i korselden mellan oppositionella grupper och afghans militär eller polis – även om SAK som organisation ännu inte varit direkt måltavla.

SAK 2014

ÅRET VAR OCKSÅ ETT skifte för SAK i och med att den nya strategiska planen för perioden 2014-2017 sjösattes. Den innebär att alla SAKs program samverkar mot fem gemensamma strategiska mål. Den nya inriktningen avspeglas också i rapporteringen, liksom i verksamhetsberättelsen. De som följt SAKs verksamhetsberättelser genom åren kan märka det nya i upplägget av innehållet.

SAK satsade också under 2014 mer på påverkansarbete och på att stärka kapacitetsstärkande insatser av lokala samverkanspartner och lokalsamhällen. Påverkansarbete är centralt för SAKs ökade fokus på ett rättighetsbaserat arbetssätt, och kapacitetsutveckling är en nyckelfaktor för att uppnå hållbar demokratisk utveckling.

Jämställdhet i sammanhang av mänskliga rättigheter var fortsatt ett annat viktigt fokus för SAKs arbete 2014. Det handlar då inte bara om att lyfta kvinnors rättigheter med de byrå och lokala partner där SAK bedriver utvecklingsprojekt, utan också om att angripa jämställdhetsfrågan bland de egna anställda. Under 2014 initierade SAK, som första organisation i Afghanistan, också forskning om maskulinitet i samma kontext, tillsammans med AREU (Afghanistan Research and Evaluation Unit).

SAKs angreppssätt när det gäller jämställdhet och kvinnors rättigheter är, till skillnad från många andra organisationer som verkar i landet, att hitta öppningar och tolkningar i harmoni med islam – inte i motsättning till – som gör det möjligt att förändra i en riktning mot ökade rättigheter och friheter för kvinnor.

▲ Dr Mohammed Jousuof undersöker Subnallah, 8 månader, vid Kakass vårdcentral mellan Kabul och Jalalabad.

Mål 1

Tillgång till hälsovård

Den afghanska hälsosektorn har utvecklats framåt under det senaste årtiondet, inte minst när det gäller mödra- och spädbarnshälsa. En rapport som kom under året visar en stor ökning av antalet barnmorskor i landet, vilket har spelat en viktig roll i nedgången i mödradödlighet som märks. Statistiken är visserligen osäker, men klart är att mödradödligheten har minskat stort på senare år. År 2012 dog 400 kvinnor av 100 000 år 2012 på grund av graviditet och förlossning, jämfört med så många som 1 200 år 2002, enligt WHO.

Men fortfarande är Afghanistan farligt för kvinnor att föda barn i, och det finns ännu stora behov av förbättringar generellt inom hälsovården – särskilt på landsbygden.

SAK fortsatte att utbilda barnmorskor – 21 utexaminerades under året. En tidigare satsning på mentorskap av barnmorskor utvärderades under året och visar att det gett goda resultat, bland annat i att acceptansen för och efterfrågan på barnmorskors tjänster ökat i och med den. Men en svårighet för SAK är att rekrytera barnmorskor och annan kvinnlig vårdpersonal till de mest osäkra provinserna.

SAK satsade mycket på hälsoutbildning under året, med inriktning på att förebygga vanliga sjukdomar och att känna igen varningstecken, och 223 nya brunnar som gav 3450 familjer rent dricksvatten byggdes. En insats riktad särskilt till kvinnor som SAK fortsatte med var de klasser i Lära för hälsa, där kvinnor går en längre kurs som utbildar både i hälsa och läs- och skrivkunskap.

Under året hade SAK ansvaret för sjukvården i de två provinserna Wardak och Laghman, på kontrakt med den afghanska staten. Detta till skillnad från året innan då SAK ansvarade för sjukvården i hela fyra provinser. Det innebär att SAK nu kan lägga mer resurser på att stärka kvaliteten i sina hälsovårdsinsatser.

För att öka kvaliteten i hälsovården genomförde SAK olika typer av vidareutbildningar för sjukvårdspersonal och personal vid ortopediska kliniker. Utbildning för vårdpersonal och hälso-shuror om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till hälsovård genomfördes också. Genomgående i de flesta av SAKs hälsovårdsinsatser var att lyfta frågan om funktionsnedsatta personers rättigheter till hälsa och att inte diskrimineras.

Mål 2

Jämlik tillgång till kvalitativ utbildning

SAK såg under 2014 en fortsatt trend av att föräldrar i ökande grad kräver utbildning för sina barn, också för flickor. En annan positiv trend är att föräldrar till barn

med funktionsnedsättning också alltmer inser barnens rätt till utbildning, och begär det.

SAK bedrev undervisning i 14 av Afghanistans provinser under året, och som tidigare är byskolorna stommen i organisationens utbildningsarbete. Byskolorna finns på landsbygden och syftar till att ge alla barn grundskola. Undervisning i de lägre klasserna bedrivs antingen i skolbyggnader, i hemmen eller utomhus, beroende på de lokala förutsättningarna.

Barn med funktionsnedsättning får genom SAKs försorg förberedande undervisning under två år, innan de placeras i vanliga klasser. För att lärarna bättre ska klara att också undervisa barn med särskilda behov, har SAK genomfört en rad vidareutbildningsinsatser för dem, liksom för lokala utbildningsmyndigheter. SAK har också fortsatt satsa på att ordna undervisning för nomadbarnen, kuchis, som traditionellt varit utestängda och diskriminerade.

Idén om en inkluderande undervisning för alla barn var ett viktigt tema för SAK under året, även på polycynivå. Afghanistan antog 2014 en nationell policy för barnvänlig och inkluderande undervisning, och SAK har spelat en viktig roll i den processen.

Mål 3 och 4

Förbättrade försörjningsmöjligheter samt ökat inflytande och deltagande

SAKs strategiska mål 3 och 4 hänger nära samman med varandra och handlar om utveckling på landsbygden, både vad gäller konkret försörjning och demokratisk organisering och lokal kapacitet.

För att förbättra försörjningsmöjligheterna för marginaliserade befolkningar på landsbygden genomförde SAK en rad praktiska yrkesutbildningar bland 10 byar i Balkhprovinns. Personer från 459 hushåll lärde sig olika hantverk, som sömnad, hönsuppfödning, grönsaksodling, datakunskap med mera. SAK såg ett oväntat stort deltagande av kvinnor i de här aktiviteterna, vilket troligen kan ses som ett uttryck för att när kvinnor blir mer självständiga ekonomiskt de också får mer inflytande både i sina familjer och i sina lokalsamhällen.

Insatserna innehöll även stärkande av lokala finansieringsmöjligheter, genom kapacitetsstärkande av byars spar- och låneföreningar.

Mål fyra fokuserar mer på god samhällsstyrning på lokal nivå. Här jobbar SAK på flera plan – dels gentemot lokala byråd, dels gentemot lokala myndigheter. Insatserna har till exempel innehållit information om rättigheter för marginaliserade grupper, som kvinnor och personer med funktionsnedsättning, till inflytande och deltagande.

▲ Barnmorskeundervisning i Samangan.

SAKs strategiska mål

1. Hälsa: Rättvis tillgång till och utnyttjande av hälso- och sjukvård för kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och samhällen på landsbygden.
2. Utbildning: Jämlig tillgång till högkvalitativa utbildningsmöjligheter.
3. Försörjningsmöjligheter: Kvinnor, personer med funktionsnedsättning och marginaliserade hushåll på landsbygden har säker försörjning som ger trygghet i tider av kris och nödsituationer.
4. Lokal samhällsstyrning: Medborgarna är aktivt engagerade i beslutsfattande, påverkar utvecklingen av sina samhällen och har möjlighet att ställa berörda aktörer till svars.
5. Folkligt och politiskt engagemang: Ett folkligt och politiskt engagemang i Sverige och Europa för det afghanska folkets rättigheter.

SAK genomförde också utbildning för anställda vid lokala myndigheter om biståndssamordning och god samhällsstyrning, vilket bland annat ledde till att ett ramverk för god samhällsstyrning upprättades vid de aktuella lokala myndighetskontoren.

Det är inte möjligt att på bara ett år avläsa kvantitativa resultat av insatserna under mål 3 och 4. Det handlar om en strategisk inriktning och ett långsiktigt arbete i den riktningen. Men indikationerna tyder på att insatserna är väl utformade och relevanta, enligt en utvärdering av tidigare insatser inom SAKs Northern Rural Projekt, och som 2014 års arbete i mycket bygger vidare på. Bland resultaten kan nämnas att 300 lokala utvecklingsprojekt, där de lokala utvecklingsråden varit ägare och drivande, har slutförts på ett framgångsrikt sätt inom områden som vattenkraft, vägar, bevattnings och byggnation. Projektet gagnar närmare 100 000 människor.

Mål 5 *Folkligt och politiskt engagemang*

SAK vill bidra till att välinformerade medlemmar, beslutsfattare och andra enskilda organisationer ökar kunskaperna och stärker engagemanget i Sverige för det afghanska folkets rättigheter, och att givares och politikers beslut påverkats av SAKs policyarbete.

Under 2014 förekom SAK ovanligt mycket i media, ofta i rollen som expertröst. Det mediala intresset berodde till stor del på händelserna i Afghanistan, som presidentvalet och att de svenska trupperna drogs tillbaka. Det ökade våldet och mordet på Sveriges Radios Asienkorrespondent Nils Horner bidrog också till den mediala bevakningen.

SAK begärde en utredning av den svenska insatsen i Afghanistan 2002-2014, den civila såväl som den militära, för att analysera effekterna och dra lärdomar inför den kommande perioden då regeringen i juni beslöt om en ny resultatstrategi för utvecklingssamarbete åren 2015-19. Afghanistan är där en av de största mottagarna av svenskt bistånd.

På insamlingssidan ökade intäkterna jämfört med 2013 och gav drygt 14 miljoner kronor, och under året godkändes SAK som förmånstagare i PostkodLotteriet.

SAKs medlemmar genomförde drygt ett hundratal aktiviteter runt om i landet, som föreläsningar, utställningar, filmvisningar och insamlingar. Antalet medlemmar var 3681, en liten minskning jämfört med 2013.

Ett professionellt utbyte mellan Sverige och Afghanistan inleddes under 2014, mellan det svenska respektive afghanska barnmorskeförbundet. I november besökte tre svenska barnmorskor Kabul och träffade där företrädare för sin systerorganisation, Afghan Midwives' Association (AMA). ♦

Under vintern och våren har tusentals biobesökare gripits av filmen "Trevligt folk" som visar hur somalier i Borlänge bildar ett bandy­lag och ställer upp i VM. Samtidigt tränar ett gäng afghanska unga killar bandy i Karlstad och målet är att ta ut ett afghanskt landslag. Men kommer vi verkligen att få se Afghanistan i bandy-VM?

TEXT OCH BILD ANDERS ROSÉN

F D INFORMATIONSSAMORDNARE FÖR SAK I KABUL

AFGHANSKA BANDYLAGET

Isen på Tingvalla isstation i Karlstad är borta sedan länge. Men på den dammiga betongen tränar en entusiastisk grupp afghaner med bandyklubba och boll. Det dribblas och löps och skjuts. Det enda som saknas är isen och skridskorna.

– Det är roligt med bandy. Jag hade ingen aning om vad det var innan jag kom hit och hade aldrig stått på skridskor. Fast ishockey hade jag sett på TV. Nu är min dröm att få representera Afghanistan i bandy, säger Ebrahim Rahim.

– Jag ramlade minst 100 gånger första gången jag åkte skridskor, säger lagkamraten Hussein Mohammad.

De berättar att det roligaste är att dribbla och hålla på med bollen och att de kom till bandyträningarna efter att afghanska kompisar bjudit in. Ebrahim har varit i Värmland och Karlstad i fyra år och Hussein i tre år.

Båda har levt i Iran, men Ebrahim har rötterna i Mazar-e-Sharif och Hussein i Ghazni, en av de mest osäkra provinserna idag.

– När jag berättade för min familj vad jag sysslade med beskrev jag det som "fotboll på is". De blev väldigt oroliga och varnade mig för att ramla och slå mig... berättar Ebrahim.

Satsningen på bandy för afghaner i Karlstad är ett samarbete mellan skolan, Karlstad Bandy och innebandyn. Verksamheten startade i januari 2014, alltså långt innan den uppmärksammade filmen "Trevligt folk" började visas. Den första vintern genomfördes bara några enstaka träningar, men den gångna vintern har 15–20 afghanska pojkar regelbundet tränat på is. Nu fortsätter träningen som innebandy eller på Tingvallas betong.

– Våra grundtankar är desamma som visas i filmen om somalierna i Borlänge. Det handlar om integration och

att hitta meningsfull sysselsättning. Där fungerar idrotten utmärkt, menar Thommie Larsson, en av ledarna och tränare i Karlstad Bandy.

– Vi har också haft några flickor på träningarna. Det var lite jobb med att få in sjalarna i hjälmen, men det gick till sist.

Det afghanska bandylaget har fått ett bidrag på 50 000 kronor från Karlstad kommun för utrustning och ytterligare pengar har sökts från Idrottslyftet och andra potter.

– Vi behöver ordentligt med skydd. De ramlar ofta och klagar på att det gör ont, skrattar en annan av eldsjälarna Göran Pettersson, som tidigare varit ordförande i Värmlands Idrottsförbund och bandyklubben Boltic.

– Filmen "Trevligt folk" har gett oss draghjälp och gjort det lättare för oss att förklara syftet med det hela. Men vi startade oberoende av vad somalierna gjorde i Borlänge, säger Göran Pettersson.

Nu pågår ett jobb för att få kontakt med andra bandyklubbar i Sverige för att utöka nätverket med afghanska bandyspelare i Sverige. Målet är att ställa upp med ett afghanskt landslag i bandy-VM 2017, troligen i Sverige, på samma sätt som somalierna i filmen deltog i bandy-VM i Ryssland.

– Om vi regelbundet har 17–20 spelare kan vi ställa upp med ett landslag. Vi får bra stöd från bandyförbundet. Men det viktigaste är ju integrationstanken och att visa upp en annan bild av asylsökande, säger Göran Pettersson.

– Att få representera Afghanistan vore oerhört stort, menar både Ebrahim och Hussein. Folk därhemma skulle bli väldigt stolta och imponerade, även om de inte känner till den här märkliga sporten på is... ♦

Hej medlem!

Om du någon gång klivit av tåget i Högsby vet du att man möts av Pizzeria Monterosa, en bensinmack, en ICA-butik och Systembolaget. Och så Lions möteslokal. Det är dit jag är på väg för att berätta om SAKs arbete, eftersom Lions Club Högsby gett pengar till SAK under fler år. Kvällen jag anländer till Högsby regnar det ute och det är folktomt på gatan som går genom byn. Men desto livligare är det inne på Lions. Drygt trettio personer ska just börja sitt månadsmöte och jag får sitta med och lyssna innan det är dags för mig att presentera SAK. Under det halvtimmeslånga mötet hinner mängder av mötespunkter avverkas och jag förstår väldigt snart att på Lions i Högsby finns ett stort samhällsengagemang. Det är högläsning på äldreboendet, sponsring till fotbollslaget, en gräsklippare som är trögstartad, ett turisttåg som blivit renoverat, och katastrofhjälp till Nepal. Det pratas om julkärvarna till vintern och planeras för middag och underhållning för traktens pensionärer. Och så är det stöd till Svenska Afghanistankommittén.

Jag berättar om resan jag gjorde till Afghanistan alldeles nyligen. Om människorna jag mött och verksamheterna SAK bedriver. Om rosa sockervadd i Kabul och gurkor i Laghman. Om 8-åriga Sarnia som sitter i ett skoltält och drömmer om att bli lärare. Om Qurban Gul som varit ensamstående mamma till 6 barn under de 15 år hennes man varit försvunnen. Om Amena som lämnat sin hemby för första gången för att utbilda sig till barnmorska. Och jag berättar om Farishta. Den lilla flickan som jag träffar på avdelningen för undernärda barn vid SAKs sjukhus. Hon som är sex månader men väger som en nyfödd. Alla dessa människor som tillsammans utgör exempel på människors fantastiska styrka och SAKs kapacitet. Sedan äter vi middag och dricker kaffe. Och pratar om livet och om landsbygden och om politik. Om vad som fått människor att flytta till Högsby och bli kvar. Stämningen är hjärtlig och kvällen är sen när vi bryter upp.

Vi är många som bryr oss om folket i Afghanistan och stödjer Svenska Afghanistankommitténs arbete. Vi visar vårt stöd på olika sätt. Vissa av oss är medlemmar. Andra ger en slant. Många gör både och. I Högsby en regnig majkväll fick jag erfara ett fantastiskt engagemang och stöd för Svenska Afghanistankommitténs arbete. Det gör mig stolt.

FRIDA ENGMAN
FÖRENINGSHANDLÄGGARE

Kabuls lokalkommittés hälsning till årsmötet

MOHSINA SAQEB var Kabuls lokalkommittés representant vid SAKs årsmöte.

FOTO: BÖRJE ALMQVIST.

– Jag vill framföra ett varmt tack för det svenska folkets och regeringens uthålliga stöd, som har inspirerat afghanerna att känna att de kan stå på egna ben och arbeta oförtröttligt för ett land fritt från fattigdom, våld och diskriminering, där mänskliga rättigheter respekteras och alla kan leva i värdighet och åtnjuta jämlika rättigheter och social rättvisa.

– Kabuls lokalkommitté har funnits i fyra år, utvecklas väl och antalet medlemmar ökar. I styrelsen finns nu sju medlemmar, varav tre är kvinnor. Jag är säker på att jag kommer att ta med mig värdefull input från årsmötet för att ytterligare utveckla vår lokalkommitté, sa Mohsina Saqeb bland annat i sitt anförande till SAKs årsmöte.

Årsmöte med ungt i fokus

PÅFALLANDE MÅNGA YNGRE medlemmar, många av dem med rötter i Afghanistan, deltog i årsmötet som hölls i Uppsala den 30 maj. Det var också de unga som kom att stå i fokus i flera av de debatter som uppkom under dagen. Bland annat i samband med att Demokratiberedningens slutrapport lades fram.

I trevliga funktionella lokaler centralt i den gamla universitetsstaden samlades medlemmar från hela landet, inbjudna av Uppsala lokalkommitté. Mötet inleds med att hälsningar från kontoret i Kabul samt av landshövdingen i Uppsala, som personligen inbjöd alla deltagare till Slottet efter mötet.

Det stora debattämnet för dagen blev de förslag som Demokratiberedning lade fram efter att i ett par år fördjupat sig i frågor som hur demokratin kan ökas i organisationen, liksom delaktigheten mellan lokalkommittéerna och hur fler unga kan bli engagerade i SAK och få större inflytande. Trots att merparten av de sex beslutspunkterna i förslaget blev avslagna eller hänvisades till styrelsen för vidare beredning, efter en livlig debatt, var Siwita Nasser ur beredningsgruppen nöjd med mottagandet och diskussionen kring arbetet. Många aspekter ur demokratiberedningens förslag antogs, och att det höjdes kritiska röster var väntat, menar hon.

– Frågorna som vi lyft avslutas inte med detta möte utan är en process som ska fortgå, och den har nu satts igång. Det här är demokrati, säger Siwita Nasser.

Frågan om Unga SAKs representation i lokalkommittéerna och i föreningsstyrelsen, återkom i samband med att Unga SAKs verksamhet togs upp genom två motioner.

En av debattörerna var årsmötets yngsta deltagare Homeria Najafi, 19 år från Göteborg, som efter mötet uttryckte en stor tillfredsställelse att få vara med och påverka.

– Jag var ganska nervös när jag gick upp för att tala men nu känns det jättebra, jag känner mig lite viktig, sa hon efteråt och påpekade att hon är uppväxt i en miljö där man inte blir tagen i anspråk eller lyssnad på som ung.

HOMEIRA NAJAFI,
Göteborgs lokalkommitté.

TEXT: SIGNE HASSLER

Årsmötesseminarium om hälsa och utbildning

Dagen efter SAKs årsmöte i Uppsala hölls årsmötesseminarium, som bestod av två föreläsningar. Först pratade SAKs nya landchef i Afghanistan, Jörgen Holmström, under rubriken *"Health care in danger"* (Hälsovård i fara). Därefter pratade chefen för utbildningsprogrammet, Farahnaz Farah, om SAKs arbete med utbildning och vilka utmaningar organisationen står inför.

Jörgen Holmström berättade först generellt om hur SAKs sjukvårdsinsatser är organiserade. Men därefter hade han en del dåliga nyheter. Kliniker och SAKs vårdpersonal hamnar återkommande i skottlinjen mellan oppositionella eller rent kriminella grupper och afghansk militär och polis, samt även ISAF-styrkor. 32 incidenter rapporterades inom SAK under 2014.

Militär och polis, samt ibland ISAF-styrkor, har gjort genomsökningar efter efterlysta, arresterat personal, eller har genom sin blotta närhet till kliniker dragit till sig oppositionellas attacker. Oppositionella och kriminella grupper kan vara ute efter att stjäla mediciner eller material, eller för att kidnappa personal. Ofta hamnar de olika grupperna i strid på eller nära kliniker.

Detta är i strid med Första Genevekonventionen om neutralitet för sjukvård vid krig och konflikt, något många enligt Jörgen Holmström är okunniga om.

Osäkerheten vid sjukvårdsinrättningar för med sig allvarliga konsekvenser för hälsovården: Det gör det svårt att rekrytera personal till de osäkra områdena, och vårdsökande blir rädda för att uppsöka vårdin-

rättningarna. Dessutom medför alla attacker stora skador på infrastruktur och material och därmed stora kostnader för ett redan fattigt land. Det begränsar SAKs och andra vårdgivares möjligheter att tillgodose befolkningens behov av hälsovård.

Jörgen Holmström underströk allvaret i situationen.

– Det här är ett område som tyvärr lätt blir bortglömt. Om man inte med större kraft adresserar vad beväpnade grupper gör mot hälsovården spelar det i praktiken mindre roll hur många kliniker det faktiskt finns, sade han.

"SAKs stora utmaning är kvalitetsutbildning"

Farahnaz Farah började med att berätta om situationen generellt när det gäller utbildningen i Afghanistan, där antalet barn i skola har ökat från 1 miljon år 2001 till 8,6 miljoner 2013, varav 39% är flickor.

Utmaningar för att få fler flickor i skola är flera. Bland dem finns brist på kvinnliga lärare, normer och traditioner när det gäller flickors behov av utbildning, brist på skolor i de högre stadierna och tidiga giftermål.

Men den stora utmaningen för SAK menade Farahnaz Farah är att uppnå undervisning med kvalitet. Det finns varken uppföljningssystem för att se vad elever lär sig, eller läroplaner. Textböcker är oftast av låg kvalitet och undervisningsmetoderna passiva, vilket gör att kunskaper inte fördjupas och inte kommer till användning utanför klassrummen.

Många barn kan inte, trots flera år i skolan, läsa och skriva mer än ytterst enkla meningar. Detta sade

FAHRNAZ FARAH,
chef för SAKs utbildningsprogram.

FOTO: BÖRJE ALMQVIST.

Farahnaz Farah är mycket allvarligt för hela landets utveckling.

– Barn som inte kan läsa och skriva mer komplicerade texter utvecklar inte kritiskt tänkande, kreativitet eller problemlösningsförmåga. Afghanistan behöver människor med sådana förmågor för att uppnå fred och stabilitet, sade Farahnaz Farah.

TEXT: GUDRUN RENBERG

Vid årsmötet valdes en ny styrelse. Här ses från vänster Freshta Dost, Inger Axell, Hans Linde, Peder Jonsson (ordförande), Siwita Nasser och Anders Fänge. Övriga styrelseledamöter som inte är i bild: Kajsa Johansson (nyval), Dag Klackenborg (nyval), Bengt Kristiansson (vice ordförande), Shirin Persson och Carin Runesson.

FOTO: KATARINA HELLSTRÖM

SOLIDARITETSPRISET 2015 GICK TILL LINNEA LARSSON

Motiveringen lød:

LINNEA LARSSON har varit en av Göteborgskommitténs mest aktiva medlemmar allt sedan hon för mer än tio år sedan kom med som SAK-medlem. Hennes Afghanistanengagemang började med att hon som läkare kom att arbeta med ett par afghanska AT-läkare på vårdcentralen där hon var chef. Med sitt engagemang var det naturligt att hon snabbt kom med i Göteborgsstyrelsen och 2005 blev hon uttagen att delta i medlemsresan till Afghanistan. Medlemsresan kom att fördjupa Linneas engagemang särskilt för de afghanska kvinnornas svåra situation. 2011 övertog Linnea ordförandeskapet i Göteborgskommittén och har som ordförande drivit på utvecklingen av det lokala arbetets breddande för att nå nya målgrupper. Linneas förmåga att se SAK-ungdomarnas betydelse för organisationens framtid bör särskilt framhållas. Med sin positiva ledarstil och uppmuntran har hon fått SAKs ungdomar att växa och ta ansvar. På central nivå har Linnea såväl suttit med i valberedningen som fungerat som föreningsrevisor. Linnea är en värdig mottagare av SAKs solidaritetspris 2015.

FOTO: PRIVAT

Medlems- intervju

PHILIP LATIF är samordnare i Unga SAK. Han är 22 år, bor i Karlstad men är ursprungligen från Stockholm. Han studerar till civilekonom med inriktning nationalekonomi.

Philips Engagemangstips!

1 Stöd Afghanistan genom att köpa något afghanskt. Långsiktigt är detta det bästa sättet att hjälpa landet. Köp till exempel afghanska pistagenötter eller varför inte en matta!

2 Det finns många olika sätt att engagera sig på, hitta något du gillar. Du kan alltid bidra med kunskap samtidigt som du lär dig otroligt mycket.

3 Bidra gärna med ditt intresse. Oavsett om du gillar musik, biståndsfrågor eller historia kan du alltid bidra med det du brinner för.

Hur kom du första gången i kontakt med SAK?

Min pappa är från Afghanistan och han har varit medlem sedan jag var liten. Den första kontakten till Svenska Afghanistankommittén fick jag framför allt genom A-nytt som skickades hem.

Varför är du medlem i SAK?

Jag känner att det är viktigt att man är aktiv med någonting och gör skillnad om man kan – speciellt vi som är unga. Vi har mer tid än vad vi tror, det handlar mest om att vi har svårt att fördela vår tid. Jag tycker att det är kul att kunna bidra i en organisation som gör så mycket för Afghanistan.

Hur ser ditt engagemang ut idag, vad gör du i SAK?

Hösten 2014 blev jag samordnare för Unga SAK. Jag hade inte varit engagerad i styrgruppen för Unga SAK tidigare. Vi var många som var nya, som alla kände att det behövde göras en förändring. Vi satte upp nya mål för hur vi skulle sköta organisationen och vi har sakta lyckats förändra Unga SAK till det bättre tycker jag. I sommar ska vi dra igång studie-cirkeln Afghanistans historiska identitet, till exempel. (Läs mer om det på s 27.)

TEXT: SABRINE FORTKORD

FOTO: PRIVAT

Morsdagsinsamling gav 22 820 kronor på 10 dagar

I AFGHANISTAN HAR bara 23 procent av gravida kvinnor tillgång till mödravård. Inför mors dag lyckades Stockholms lokalkommitté med bedriften att på bara tio dagar samla in drygt 20 000 kronor till SAKs arbete med att utbilda barnmorskor. Insamlingen skedde genom Better Now, en internetbaserad insamlingsportal, och med hjälp av Facebook och mailutskick uppmuntrades människor att ge ett bidrag. Reklambyrån 25ah tog fram ett fint morsdagskort pro bono som man kunde skicka till den mamma man ville uppmärksamma på mors dag.

Tusen tack till Stockholms lokalkommitté för en fin insats, och tack till alla som gillat, delat och gett ett bidrag till Svenska Afghanistankommitténs barnmorskeutbildning. Tillsammans gör vi skillnad!

PÅ GÅNG:

SAK I ALMEDALEN I JULI

Under Almedalsveckan har SAK tillfälle att tala direkt med politiker och andra beslutfattare om frågor som är viktiga för oss. Vi gör det i samarbete med andra organisationer och vi möter ofta både meningsmotståndare och fränder i paneler och möten.

I år kommer vi att vara med och arrangera/tala på dessa seminarier:

RÄTT ATT DELTA – VAD HÄNDER MED FUNKTIONSHINDER- FRÅGORNA I SVENSKT BISTÅND?

När: onsdag 1/7, 15.00–15.45

Plats: Sverige i Världen (Sidas scen)

Arrangör: Individuell människohjälp - Swedish Development Partner, My Right och Svenska Afghanistankommittén

INGEN FRED UTAN KVINNOR – PERSPEKTIV PÅ FRED FRÅN AFGHANISTAN OCH COLOMBIA

När: torsdag 2/7, 08.30–10.00

Plats: Domkyrkan

Arrangör: Svenska Kyrkans Internationella arbete och Svenska Afghanistankommittén

SVIKTANDE STATER – VÄGEN FRÅN KAOS TILL STABILITET
I detta seminarie deltar bland andra Biståndsminister Isabella Lövin.

När: torsdag 2/7, 11.00–11.45

Plats: Sverige i Världen (Sidas scen)

Arrangör: Svenska Afghanistankommittén

GRÅZONEN MELLAN CIVILA OCH MILITÄRA INSATSER – HOT MOT BISTÅND OCH HUMANITÄRT ARBETE?

När: fredag 3/7, 09.00–09.45

Plats: Försvarspolitisk arena

Arrangör: Rädda Barnen, Folk och försvar och Svenska Afghanistankommittén

Är du politiskt intresserad och har möjlighet att vara på Gotland under Almedalsveckan så är det en sann upplevelse och en möjlighet att träffa både politiker och organisationer som SAK och andra. Kom och delta i debatten!

Mer information finns på SAKs hemsida – Evenemangskalendern. Du kan också läsa mer om Almedalsveckan på www.almedalsveckan.info

SAK PÅ BOKMÄSSAN I GÖTEBORG SEPTEMBER 2015

Under Bokmässan deltar SAK på det så kallade Internationella torget där en mängd organisationer deltar och möter den kultur- och omvärldsintresserade publiken som minglar runt på mässan. Vi möter många besökare som, förhoppningsvis, går hem med lite mer kunskap om Afghanistan i ryggsäcken!

I år har vi som vanligt en monter, nummer: H03:17, och vi arrangerar/talar på dessa seminarier:

VÄGEN TILL ETT BÄTTRE LIV

Fotografen Malin Hoelstad visar bilder från Afghanistan

När: lördag 26/9, 12.00–12.25

Plats: Lilla scenen, Internationella torget

Arrangör: Svenska Afghanistankommittén

CIVIL-MILITÄR SAMVERKAN – EN RISKFYLLD GRÅZON

Robert Egnell, docent i säkerhetspolitik, Försvarshögskolan och SAKs generalsekreterare Anna-Karin Johansson samtalar om den internationella närvaron i Afghanistan som har byggt på den problematiska idén om samverkan mellan civila och militära aktörer. Vad lär vi för framtiden?

När: lördag 26/9, 16.00–16.20

Plats: Stora scenen, Internationella torget

Arrangör: Svenska Afghanistankommittén

KVINNORS RÄTTIGHETER I CENTRUM AV FÖRHANDLINGAR

Före seminariet serveras SAKs afghanska frukost. Kom i tid – kön brukar ringla lång!

När: söndag 27/9, 09.00–09.45

Plats: Stora scenen, Internationella torget

Arrangör: Svenska Afghanistankommittén och Sida

Mer information finns på SAKs hemsida – Evenemangskalendern. Du kan läsa mer om Bokmässan på www.bokmassan.se.

Afghanistans historiska identitet

I sommar startar Unga SAK studiecirkeln Afghanistans historiska identitet. Tanken är att samla ungdomar som är intresserade av Afghanistan. Unga SAK har plockat ihop material som är relaterat till Afghanistans historia och fokus kommer vara att dra paralleller mellan historien och situationen idag. Studiecirkeln vänder sig främst till ungdomar i åldrarna 15–25 med engagemang i de här frågorna. Unga SAK hoppas att framöver kunna göra om det och då rikta sig till alla, oavsett ålder.

Anmälan till studiecirkeln kan göras på ungasak@sak.se. Den ska hållas på SAKs kansli vid tio tillfällen under perioden 13/7–7/8. Mer information finns på projektets Facebook-sida "Projekt: Afghanistans historiska identitet".

Finns det hopp Afghanistans andra döttrar?

AV LEELA JACINTO, PUBLICERAD I FOREIGN POLICY 29 MAJ 2015

ÖVERSÄTTNING: CHARLOTTE HJUKSTRÖM

Afghanistans mest ökända mordfall har fått rättvisan att arbeta snabbt – om än inte särskilt noggrant.

Den 19 maj, exakt två månader efter att en afghansk kvinna vid namn Farkhunda blev lynchad vid en moské i Kabul, avkunnades de sista domarna i ett rättsfall som har kallats "Fallet Farkhunda".

Tidigare hade domaren Safiullah Mujadidi dömt fyra män till döden för mordet på Farkhunda. Åtta andra fick sexton års fängelse och arton misstänkta frikändes. Domen meddelades efter bara två dagars rättegång. De anklagade hade cirka fem minuter på sig att tala för sin sak, och alla hade inte tillgång till försvarsadvokat.

30 åtalade fick sin sak prövad på mindre än 48 timmar – det kan man kalla snabb rättvisa.

Men så är det heller inget vanligt afghanskt rättsfall. Farkhunda, som studerade islam, befann sig den 19 mars vid moskén Shah-Du-Shamshaira i centrala Kabul, där hon råkade i gräl med en mulla som sålde amuletter. Mullan anklagade henne för att ha bränt Koranen – en beskyllning som var falsk men som blev hennes dödsdom. Några timmar senare hade en mobb kastat sig över den burkaklädda kvinnan. De sparkade och slog henne och kastade sten på henne innan de släpade ner henne till Kabulfloden, där hon kördes över av en bil och sedan brändes.

Det grymma dådet, som filmades med mobiltelefon av flera åskådare, skakade nationen och väckte ett ramaskri utan tidigare motsvarighet i Afghanistan. Över tusen personer kom till Farkhundas begravning, som bröt mot afghansk tradition genom att kistan bars av en grupp kvinnor till ropen "Maa hama Farkhunda yem" (Vi är alla Farkhunda).

På en internationell konferens i New Delhi några veckor efter mordet framhöll Afghanistans första dam Rula Ghani att Farkhundas död utgjorde en vändpunkt i Afghanistan. "Folk har äntligen insett det vidriga i våldet mot kvinnor", sade hon. Och medan tusentals människor demonstrerade i Kabul och andra städer, besökte president Ashraf Ghani själv offrets familj och lovade dem att rättvisa skulle skipas.

Någonting behövde göras, och det måste synas att någonting gjordes. Efter överfallet blev flera poliser och högre tjänstemän avstängda, och dussintals misstänkta greps. Presidenten tillsatte en utredning som efter två veckor kunde offentliggöra att Farkhunda inte hade gjort någonting otillbörligt.

Rättvisan skulle ha sin gång i rasande fart.

Farkhunda hade förvandlats till "Afghanistans dotter". Och så snart ett brottsoffer blir nationens dotter är det närmast nödvändigt med en snabb dödsdom – eller två eller tre – för att tillfredsställa kraven på rättvisa. Syftet är att övertyga medborgarna om att just detta chockerande, uppmärksammade rättsfall kommer att bli det efterlängta genombrottet i kampen mot våld mot kvinnor. Men så kommer det sannolikt inte att bli.

Mordet på Farkhunda för tankarna till ett annat våldsbrott som väckte uppmärksamhet över hela världen: den brutala gruppvåldtäkten mot "Indiens dotter", en 23-årig kvinna som blev överfallen i december 2012 och senare avled av sina skador. När de fyra gärningsmännen bakom brottet, som blivit känt som "gruppvåldtäkten i Delhi", fick sina domar i september 2013 – knappt 10 månader efter överfallet – befanns de skyldiga till våldtäkt och mord och dömdes till döden. Dödsdomarna håller just nu att gå igenom överklagandeprocessen, och det lär bli likadant i Afghanistan.

Det ska bli intressant att se om någon av dödsdomarna i Indien eller Afghanistan kommer att omvandlas till fängelse. Nu när gärningsmännen är totalt fördömda i allmänhetens ögon, är det alltför lätt att glömma bort de grundläggande frågorna om samhällets skuld i våldsbrotten mot kvinnor. Sanningen är att det fortfarande är långt kvar till det välbehövliga genombrottet.

Tidigare i år stoppade den indiska regeringen visningen av en BBC-dokumentär som hette Indiens dotter och handlade om gruppvåldtäkten i Delhi. Det var det senaste inslaget i en censuroffensiv som låter nationell stolthet och religiösa uppfattningar slå ner yttrandefriheten i världens största demokrati.

Dokumentärfilmen – som skulle ha haft premiär på internationella kvinnodagen den 8 mars – visades inte på indiska biografer, men lades upp på Youtube där den omedelbart fick en viral spridning, vilket gjorde visningsförbudet verkningslöst. Indiens dotter har fått hård kritik i Indien, även av landets feminister, som i många fall är emot visningsförbudet men kritiserar den brittisk-israeliska regissören Leslee Udwin för att ha ett "vit räddare-komplex".

Den indiska regeringens motiv för att förbjuda Indiens dotter var de förväntade: Filmen "uppmuntrar våld mot kvinnor" och fläckar ner Indiens internationella rykte genom att låta en våldtäktsman komma till tals. Det är en inställning som delas av många indier. Men den kritiken missar poängen med filmen: att våld mot kvinnor fort-

farande försvaras av gammal patriarkal ideologi. Udwins intervju med den dömda våldtäktsmannen Mukesh Singh i fängelset ger en viktig och obehaglig bild av hur våldtäkt normaliseras av ett samhälle som fortfarande ställer frågorna: "Varför var hon ute så sent? Vad hade hon på sig, vad hade hon druckit?"

Genom att öppna ett fönster till de dömda våldtäktsmännens liv kan Udwin visa upp hur våld mot kvinnor blir normalt i ett land där flickor och kvinnor (som inte är döttrar till högt uppsatta indier) diskrimineras från födseln – om de slipper bli dödade som nyfödda för att de är flickor – till döden. Att framställa sexualbrottslingar som monster är ett enkelt sätt att dölja samhällets delaktighet i brutala, öppna brott mot kvinnor. Att angripa roten till det onda är mycket svårare.

I fallet Farkhunda är det en amuletsäljande mulla vid namn Zainuddin som har pekats ut som ondskan personifierad. Det var hans påståenden om att den unga kvinnan hade bränt Koranen som ledde till hennes död. Presidentens utredning beskriver Zainuddin som "analfabet" och kopplar därmed brottet till hans klasstillhörighet, trots att vi vet att beteendet ofta förekommer över klassgränserna. Zainuddin är en av de fyra män som har dömts till döden.

Men debatten om mordet på Farkhunda har dragit fram mer komplicerade förhållanden i ljuset. Den belyser polariseringen i det afghanska samhället mellan å ena sidan en allt mer talför kvinnorörelse, som organiserar sig offentligt och har stärkts av den folkliga reaktionen mot lynchningen, och å andra sidan konservativa islamister – inklusive landets mäktiga religiösa ledarskap – som betraktar kvinnorörelsen som ett "västerländskt inflytande" och ser sin egen auktoritet hotad.

Hotet från islamisterna visar sig i reaktionerna på Farkhundas död och hur de förändrades i takt med att fakta i målet blev kända. De första uppgifterna om att en 27-årig kvinna hade bränt Koranen utlöste en storm i sociala medier där många, även offentliga personer, uttalade sitt stöd för lynchningen. Det berättar Borhan Osman vid Kabulbaserade Afghanistan Analysts Network i sin utmärkta artikel "The Killing of Farkhunda."

Här följer ett smakprov: "Detta är den vidriga, hatade personen som straffades för sina handlingar av våra muslimska landsmän. De visade hennes ledare att afghanerna enbart vill ha islam och inte tolererar imperialism, avfällingar och spioner", skrev parlamentsledamoten Zalmay Zabuli strax efter lynchningen. "Våra muslimska landsmän slog henne [...] och satte eld på henne, så att hon fick det straff hon förtjänade." När polisen flera timmar efter händelsen uppgav att Farkhunda var psykiskt sjuk (i ett försök att bevara ordningen, enligt hennes anhöriga), skrev Semin Ghazal Hasanzada, biträdande minister för information och kultur: "Kära vänner, det handlar inte om psykiska problem utan om en avsiktlig handling. Hon arbetade för de otrogna. Om ni har överseende med det är ni på de otrognas sida och sätter er religion i fara."

Men som senare rapporter skulle visa var Farkhunda en gudfruktig islamstuderande. Hon dog för sin tro efter att ha kritiserat det "vidskepliga" bruket av amuletter, som strikt troende muslimer betraktar som "o-islamiska". Dock var det först efter att detta hade blivit känt som ursäkter började framföras och den allmänna opinionen i landet svängde.

Afghanistans mäktiga religiösa ledare har fortsatt med att uttrycka ilska över hur debatten har utvecklats. Knappt en vecka efter mordet slog ulema, det nationella muslimska ledarskapet, tillbaka mot de reformvänligas protester. Den 25 mars arrangerade de en demonstration med över 1 000 deltagare i närheten av moskén Shah-Du-Shamshaira. "Jag varnar dem som tar det här tillfället i akt [att utnyttja mordet på Farkhunda för att förolämpa mullorna], dundrade en mulla. "Kvinnor kommer att bli dödade på ännu värre sätt än vår syster [Farkhunda], och många människor kommer att få en ännu grymmare död. Sedan kommer ingen att våga höja rösten."

Medlemmar av Ulemarådet – Afghanistans högsta religiösa råd bestående av 3 000 muslimska lärda – har hotat att dra tillbaka sitt stöd till president Ghani. Det är ett allvarligt hot i ett land där konservativa mullor genom historien har motarbetat och lyckats avsätta regenter med moderna idéer. När en av Ulemarådets medlemmar, Enayatullah Baligh, intervjuades av nyhetsbyrån Reuters uppmanade han Ghanis regering att "befalla [människorättsgrupperna] att sluta. Annars ska vi sätta stopp för dem". Han uttalade också en olycksbådande hotelse: "Jag har 7 000 anhängare som gör precis vad jag säger. Jag kan vända upp och ner på Kabul."

Vad var det som utlöste en så häftig motreaktion? Med västerländska mått mått inte särskilt mycket. Några mullafientliga uttalanden i sociala medier direkt efter dådet den 19 mars, och rapporter om enstaka "Död åt mullorna"-rop från en grupp på vänsterkanten under en demonstration i Kabul. Men reaktionen tyder på att de dogmatiska krafterna är djupt missnöjda med vart landet är på väg.

Afghanistans ulema har blivit mer och mer besvikna på att Ghani inte är lika undfallande mot det religiösa ledarskapet som hans företrädare Hamid Karzai var. "De betraktar den nuvarande regeringen som något ont, en utländsk konspiration som tillåter en kamp mot islam", sade Osman i en intervju med Reuters.

Här står Ashraf Ghani, som tidigare arbetat för Världsbanken och är populär i det afghanska civilsamhället, inför en svår utmaning. Han är tvungen att kompromissa åt olika håll, något som han har gemensamt med de styrande i Vita huset, Elyséepalatset och andra makten centra runt om i världen. Men i Afghanistan – där talibanerna just nu genomför sin blodigaste våroffensiv hittills (samtidigt som de otroligt nog lär förhandla om fred med regimen) – är insatserna mycket högre.

Uppståndelsen kring fallet Farkhunda är ett tecken på hur starkt de afghanska kvinnorna längtar efter en förändring. Men den visar också vilken hård kamp som väntar.

Farkhundas död och gruppvåldtäkten i Delhi har gett upphov till samma händelseutveckling: en kvinna ur en samhällsklass som varken är för rik eller för fattig dödas på ett extremt brutalt sätt. Hennes död väcker enorma protester som får näring av press och sociala medier och hon förvandlas till en offersymbol, "nationens dotter". Detta väcker förhoppningar om att en förändring är på väg. Men när vreden har lagt sig, när de gamla reaktionära krafterna tar tillbaka sin plats i offentligheten och de patriarkala värderingarna åter kommer fram, blir det uppenbart att den efterlängtrade "vändpunkten" inte kommer att göra skäl för namnet. Men vid det laget har vi redan gått vidare. ♦

Sista ordet.

"KOMMER SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN lämna Afghanistan nu?"

Det är en fråga jag får då och då, särskilt när jag är i Afghanistan. Bakgrunden är att många givare, organisationer, journalister och företag drar ner på sin verksamhet i landet. En del hänvisar till säkerhetsproblem, andra till det osäkra ekonomiska läget. En del riktar blickarna och stödet till andra oroliga områden. En del tappat intresset när den internationella militära närvaron minskar.

"Nej", säger jag, "vi bygger vår verksamhet för många år framåt. Vi vill vara kvar så länge det behövs. Och det afghanska folket kommer behöva stöd under årtionden framöver".

Med tanke på detta långsiktiga perspektiv var Svenska Afghanistankommitténs årsmöte i Uppsala sista helgen i maj en energikick. Då samlades ett 60-tal delegater från våra lokalkommittéer i Sverige och Afghanistan för att välja ny styrelse, diskutera hur vi vidareutvecklar vår organisation och fatta beslut i olika frågor.

Det var en brokig samling som möttes – gamla, unga, svenskar och afghaner med olika bakgrund. Och just denna blandning tycker jag är ett tecken på vitalitet och en grund att bygga på för framtiden. Visst behöver vi bli yngre – en stor andel av SAKs medlemmar är över 60 år. Vi behöver bli ännu bättre på att förklara för dem som ännu inte förstått, hur viktigt det är att stötta detta land som under så lång tid befunnit sig i en virvelvind av olika krafter som invaderat, krigat, undergrävt.

Och den erfarenhet som våra mer långtida medlemmar kan bidra med är basen att bygga på.

Årsmötet tog bland annat ställning till förslag om hur vi kan hitta former för att våra medlemmar ska bli ännu mer aktiva, veta mer, träffas och diskutera. Så kallade aktivitetsgrupper ska bildas. Det kan vara medlemmar som vill sprida litteratur om Afghanis-

Vi vill vara kvar så länge det behövs. Och det afghanska folket kommer behöva stöd under årtionden framöver

tan eller medlemmar som vill lära sig mer om hur personer med funktionsnedsättning har det i Afghanistan. Bara som exempel. Det är ni som bestämmer.

Tänk efter själv – vad skulle du vilja göra? Hur kan du få energi av andra medlemmar för att fortsätta jobba för Afghanistans folk? Hur kan kansliet och andra medlemmar stötta dig? Fundera och ta egna initiativ kring det du tycker känns spännande och roligt. På så sätt hjälps vi åt att bygga en levande och aktiv organisation för framtiden.

Anna-Karin Johansson

ANNA-KARIN JOHANSSON
GENERALSEKRETERARE, SAK

Läs Anna-Karins blogg på

annakarinjohansson.wordpress.com

Världens Barn

Radiohjälpen 90 1950-6

EN STOR OCH VIKTIG KAMPANJ för Svenska Afghanistankommittén är även i år Världens Barn. Vi genomför insamlingsaktiviteter tillsammans med 45 000 frivilliga, Sveriges Television och Sveriges Radio. Flera av SAKs medlemmar och frivilliga är redan igång. Sprid gärna det ni gör på Facebook så att fler får chansen att bli inspirerade. Årets stora insamlingsdagar är 26 september och 3 oktober.

Du kan anmäla dig, beställa material och läsa mer på varldensbarn.se.

Världens Barn är Radiohjälpens största kampanj och involverar i samarbete med SVT, 22 hjälporganisationer. Utöver SAK är det Afrikagrupperna, Clowner utan Gränser, Diakonia, Erikshjälpen, Föräldralösa Barn, Hoppets Stjärna, Individuell Människohjälp, IOGT-NTO-rörelsen, KFUM, Lions, Läkarmissionen, Plan Sverige, PMU, Rädda Barnen, SOS-Barnbyar, Svenska kyrkan, Svenska Röda Korset, Unicef Sverige, Vi-skogen och We Effect.

Ny organisation i kampanjen i år är Islamic Relief.

NÄSTA NUMMER:
Ute i oktober

Alla har rätt att få läxor

Stöd rätten för alla barn att gå i skola!
Swisha valfritt belopp till 900780.

Pg 90 07 80 -8
www.sak.se